

Art. XII. Na żądanie jednego z małżonków sąd orzeka rozwód, jeżeli drugi małżonek w czasie okupacji niemieckiej w toku wojny, rozpoczętej w dniu 1 września 1939 r., zadeklarował na obszarze t. zw. Generalnej Gubernii lub województwa białostockiego swoją przynależność do narodu niemieckiego lub swoje pochodzenie niemieckie albo podlega wyłączeniu ze społeczeństwa polskiego na podstawie przepisów ustawy z dnia 6 maja 1945 r. o wyłączeniu ze społeczeństwa polskiego wrogich elementów (Dz. U. R.P. Nr 17, poz. 96).

Art. XIII. W ciągu trzech lat od dnia wejścia w życie prawa małżeńskiego sąd orzeka rozwód, jeżeli małżonkowie po trzyletnim trwaniu małżeństwa zgodnie o to wnoszą.

Art. XIV. § 1. Zawarcie, unieważnienie, rozłączenie lub rozwiązanie małżeństwa, dokonane przed dniem wejścia w życie prawa małżeńskiego, oceniane są według dawnego prawa.

§ 2. Przepis powyższy nie uchybia przepisom dekretu z dnia 6 czerwca 1945 r. o mocy obowiązującej orzeczeń sądowych, wydanych w okresie okupacji niemieckiej na terenie Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. R.P. Nr 25, poz. 151).

Art. XV. Prawo małżeńskie stosuje się również do małżeństw zawartych, unieważnionych lub rozwiązanych przed wejściem w życie tego prawa w zakresie obowiązków, wynikających z małżeństwa oraz innych skutków cywilnych, przewidzianych w prawie małżeńskim.

Art. XVI. § 1. Małżeństwa, zawarte przed dniem wejścia w życie prawa małżeńskiego, mogą być od tej daty unieważnione lub rozwiązane tylko według przepisów tego prawa.

§ 2. Jeżeli w chwili wejścia w życie prawa małżeńskiego upłynęły już terminy do wytoczenia powództwa o rozwód, przewidziane w art. 24 pkt 1) i 2) tego prawa, powództwo może być wytoczone w ciągu roku od dnia wejścia w życie prawa małżeńskiego, niezależnie od chwili, w której powód dowiedział się o przyczynie, uzasadniającej powództwo.

§ 3. W stosunku do osób, które w związku z wojną, rozpoczętą w dniu 1 września 1939 r., znajdują się w dniu wejścia w życie prawa małżeńskiego poza granicami Państwa, bieg terminu rocznego, przewidzianego w § 2, rozpoczyna się w dniu powrotu tych osób na obszar Państwa. Po upływie jednak trzech lat od dnia wejścia w życie prawa małżeńskiego powództwo nie może już być wytoczone.

Art. XVII. Sprawy o unieważnienie, rozwód lub rozłączenie, będące w toku w chwili wejścia w życie prawa małżeńskiego, ulegają umorzeniu z mocy samego prawa.

Art. XVIII. Wykonanie dekretu niniejszego porucza się Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. XIX. Dekret niniejszy wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1946 r.

Prezydent Krajowej Rady Narodowej:

Bolesław Bierut

Prezes Rady Ministrów:

Edward Osóbka - Morawski

Minister Sprawiedliwości:

Henryk Świątkowski

272

DEKRET

z dnia 25 września 1945 r.

Prawo o aktach stanu cywilnego.

Na podstawie ustawy z dnia 3 stycznia 1945 r. o trybie wydawania dekretów z mocą ustawy (Dz. U. R.P. Nr 1, poz. 1) — Rada Ministrów postanawia, a Prezydium Krajowej Rady Narodowej zatwierdza, co następuje:

Rozdział I.

Przepisy ogólne.

Art. 1. Stan cywilny osoby stwierdza się na podstawie aktów, sporządzonych w księgach stanu cywilnego.

Art. 2. Księgi stanu cywilnego służą do rejestracji urodzeń, małżeństw i zgonów.

Rozdział II.

O urzędach i urzędnikach stanu cywilnego.

Art. 3. (1) Do prowadzenia ksiąg stanu cywilnego i wykonywania innych czynności w zakresie rejestracji stanu cywilnego, przewidzianych

w niniejszym prawie, powołane są urzędy stanu cywilnego.

(2) Urzędy stanu cywilnego podlegają Ministrowi Administracji Publicznej.

Art. 4. Czynności urzędów stanu cywilnego należą do zadań administracji państwowej, wykonywanych przez gminy w zleconym zakresie działania.

Art. 5. (1) Obszar każdej gminy wiejskiej lub miejskiej stanowi obwód urzędu stanu cywilnego.

(2) Okręgowa władza nadzorcza może z uwagi na liczbę ludności bądź podzielić obszar gminy na dwa lub więcej obwodów, bądź złączyć obszar dwóch lub kilku gmin w jeden obwód, powierając pełnienie czynności w zakresie rejestracji stanu cywilnego dla obszaru złączonego urzędnikowi stanu cywilnego jednej z tych gmin.

Art. 6. Urzędnicy stanu cywilnego korzystają w swoim zakresie działania z ochrony prawa, przysługującej urzędnikom samorządu terytorialnego, choćby nimi nie byli.

Art. 7. (1) W każdym obwodzie urzędu stanu cywilnego powinien być jeden urzędnik stanu cywilnego i co najmniej jeden jego zastępca.

(2) W razie naglącej konieczności albo przemijającej przeszkody w sprawowaniu czynności przez urzędnika stanu cywilnego i jego zastępcę lub gdy stanowisko zarówno urzędnika stanu cywilnego, jak i jego zastępcy nie są jeszcze obsadzone, okręgowa władza nadzorcza może tymczasowo powierzyć sprawowanie czynności urzędnika stanu cywilnego urzędnikowi lub zastępcy urzędnika stanu cywilnego jednego z sąsiednich obwodów.

Art. 8. (1) Urzędnikiem stanu cywilnego jest z mocy niniejszego prawa przełożony gminy (wójt, burmistrz, prezydent miasta), zastępca urzędnika stanu cywilnego — jego zastępca (podwójci, wiceburmistrz, wiceprezydent miasta), a o ile w skład organu zarządzającego gminy wchodzi więcej niż jeden zastępca przełożonego, zastępca urzędnika stanu cywilnego jest ten, któremu stosownie do wewnętrznego podziału czynności zadanie to przypadnie.

(2) Przepisu ust. (1) nie stosuje się, o ile okręgowa władza nadzorcza lub za jej zezwoleniem przełożony gminy ustanowi dla danego obwodu specjalnego urzędnika stanu cywilnego oraz jego zastępcę; przełożony gminy może w tym trybie ustanowić jedynie innego urzędnika zarządu gminnego.

Art. 9. (1) Okręgowa władza nadzorcza może usunąć od pełnienia funkcji urzędnika stanu cywilnego lub jego zastępcę i zamianować innego spośród urzędników zarządu gminnego lub z poza ich grona, o ile uzna, że urzędnik stanu cywilnego bądź jego zastępca nie wypełnia należycie swych obowiązków, narusza prawo lub działa na szkodę interesu publicznego.

(2) Usuniętemu ze stanowiska urzędnika stanu cywilnego lub zastępcy przysługuje prawo wniesienia zażalenia do Ministra Administracji Publicznej.

Art. 10. (1) Stanowisko urzędnika stanu cywilnego może być połączone ze sprawowaniem innego urzędu państwowego lub samorządowego albo z wykonywaniem innego zawodu; w szczególności urzędnikiem stanu cywilnego może być nauczyciel publicznej szkoły powszechnej.

(2) Urzędnika państwowego lub urzędnika samorządu gospodarczego albo ubezpieczeń społecznych można powołać do pełnienia czynności urzędnika stanu cywilnego tylko w porozumieniu z jego władzą przełożoną.

(3) Urzędnicy gminy są obowiązani do przyjęcia stanowiska urzędnika stanu cywilnego lub jego zastępcy; w razie uchylenia się od przyjęcia stanowiska ulegają odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Art. 11. (1) Urzędnicy stanu cywilnego podlegają karom porządkowym upomnienia oraz grzywny do 200 złotych.

(2) Kary porządkowe wymierza okręgowa władza nadzorcza. Od wymiaru kary porządkowej przysługuje ukaranemu odwołanie do Ministra Administracji Publicznej.

(3) Przepis ust. (1) nie uchyła odpowiedzialności dyscyplinarnej urzędnika stanu cywilnego na podstawie przepisów, dotyczących jego stosunku służbowego.

Art. 12. Urzędnik stanu cywilnego jest obowiązany do naprawienia szkody, spowodowanej swym niedbalstwem lub złą wolą, jeżeli poszkodowany nie mógł zapobiec szkodzie w toku postępowania za pomocą środków, przewidzianych w prawie niniejszym. Gmina jest odpowiedzialna za szkodę solidarnie z urzędnikiem stanu cywilnego. Roszczenie o naprawienie szkody przedawnia się z upływem dwóch lat od daty, kiedy poszkodowany dowiedział się o czynności lub zaniedbaniu urzędnika, które spowodowało szkodę.

Art. 13. (1) Koszty utrzymania urzędów stanu cywilnego ponosi gmina. Wpływy z opłat za wykonywane czynności przypadają gminie.

(2) Gmina, której poruczono prowadzenie rejestracji stanu cywilnego dla złączonego obwodu kilku gmin, łoży na koszty i pobiera wpływy. Okręgowa władza nadzorcza określa, w jakim stopniu poszczególne gminy uczestniczą w nadwyżce wpływów lub w niedoborze.

Art. 14. Rejestracja stanu cywilnego obywateli polskich zagranicą jest wykonywana przez urzędników służby konsularnej, wyznaczonych przez Ministra Spraw Zagranicznych w porozumieniu z Ministrem Administracji Publicznej. Urzędnicy ci podlegają w tym zakresie nadzorowi Ministra Administracji Publicznej.

Art. 15. Minister Administracji Publicznej unormuje w drodze rozporządzenia szczegóły organizacji urzędów stanu cywilnego i sprawę składania przez urzędników stanu cywilnego ślubowania przy objęciu urzędowania.

Art. 16. O ile z treści przepisów niniejszego prawa nie wynika co innego, przepisy dotyczące praw i obowiązków urzędnika stanu cywilnego dotyczą również jego zastępcy.

Rozdział III.

O nadzorze nad urzędami stanu cywilnego.

Art. 17. Nadzór nad urzędami stanu cywilnego sprawuje w pierwszej instancji okręgowa władza nadzorcza, w drugiej zaś instancji — Minister Administracji Publicznej.

Art. 18. (1) Okręgową władzą nadzorczą jest władza administracji ogólnej drugiej instancji.

(2) Minister Administracji Publicznej może w drodze rozporządzenia postanowić dla obszaru całego Państwa lub jego części, że okręgową władzą nadzorczą jest władza administracji ogólnej pierwszej instancji.

(3) Okręg urzędowy okręgowej władzy nadzorczej obejmuje obszar województwa (ust. 1) lub powiatu (ust. 2).

Rozdział IV.

O prowadzeniu ksiąg stanu cywilnego.

Art. 19. (1) Akta stanu cywilnego sporządza się równolegle w dwóch księgach: księdze miejscowej i księdze wtóropisów.

(2) Najpóźniej w dniu następnym po dokonaniu wpisu w księdze miejscowej urzędnik stanu cywilnego winien sporządzić i uwierzytelnić odpis w księdze wtóropisów.

Art. 20. Po upływie roku urzędnik stanu cywilnego zamyka obie księgi i odsyła księgę wtóropisów na przechowanie do archiwum władzy, którą oznaczy rozporządzenie wykonawcze; księgą miejscową pozostaje w archiwum urzędu.

Art. 21. Uwierzytelniony odpis wpisu, dokonanego w księdze miejscowej po odesłaniu księgi wtóropisów, należy przesłać władzy, która sprawuje pieczę nad księgą wtóropisów, celem dokonania wpisu w tej księdze.

Art. 22. Akta urodzenia, małżeństwa i zejścia sporządza się w oddzielnych księgach stanu cywilnego.

Art. 23. Urzędnik stanu cywilnego czuwa z urzędu nad swą właściwością.

Art. 24. Urzędnik stanu cywilnego może żądać dowodów prawdziwości oświadczenia, zgłoszonego do wpisu. Jeżeliby je uznał za nieprzekonywające, zbada stan faktyczny i oceni go według własnego uznania.

Art. 25. Kto, będąc na stanowisku urzędnika stanu cywilnego lub jego zastępcy, ma zgłosić oświadczenie do aktu stanu cywilnego albo sporządzić akt, dotyczący jego osoby lub jego małżonka, wstępnych, zstępnych, osób pozostających z nim w stosunku przysposobienia lub rodzeństwa, winien wyłączyć się od sporządzenia takiego aktu.

Art. 26. (1) Akta stanu cywilnego sporządza się w urzędzie miejsca, gdzie zaszedł fakt urodzenia lub zejścia albo w którym nastąpiło zawarcie małżeństwa.

(2) Spór o właściwość miejscową dwóch lub kilku urzędów stanu cywilnego rozstrzyga ich wspólna władza nadzorcza.

(3) O ile zachodzą wątpliwości co do tego, czy zdarzenie, będące przedmiotem rejestracji stanu cywilnego, nastąpiło w kraju lub zagranicą, Minister Administracji Publicznej rozstrzyga, czy zdarzenie to ma być zarejestrowane w Polsce i w którym urzędzie stanu cywilnego.

Art. 27. Księgami właściwymi do wpisywania aktów stanu cywilnego, sporządzonych za granicą, są księgi urzędu stanu cywilnego, w którego obwodzie osoba, której akt dotyczy, miała ostatnie miejsce zamieszkania w Polsce, a gdyby takiego miej-

sca nie było lub gdyby było ono nieznane, — księgi urzędu stanu cywilnego w Warszawie, wyznaczonego przez Ministra Administracji Publicznej.

Art. 28. (1) Akt stanu cywilnego, sporządzony zagranicą nie przed polskim urzędnikiem stanu cywilnego, może być wpisany do właściwych ksiąg jedynie na mocy zezwolenia okręgowej władzy nadzorczej.

(2) Przepis ust. (1) dotyczy również wpisania wzmianki dodatkowej na marginesie w księgach stanu cywilnego na podstawie aktów stanu cywilnego, orzeczeń sądowych lub innych dokumentów, pochodzących od władz obcych.

Art. 29. Urodzenia i zgony obywateli polskich, które nastąpiły zagranicą, oraz zawarte przez nich zagranicą małżeństwa mogą być w wyjątkowych przypadkach wpisywane na podstawie zarządzenia Ministra Administracji Publicznej do ksiąg urzędu stanu cywilnego, wyznaczonego przez tegoż Ministra, zwłaszcza w przypadku, gdy w danym kraju rejestracja stanu cywilnego nie jest zorganizowana lub też jest zorganizowana w sposób niedostateczny lub wadliwy.

Art. 30. Urzędnik stanu cywilnego obowiązany jest sporządzić akt w dniu, w którym dokonano zgłoszenia ustnego, a najpóźniej w ciągu trzech dni po nadejściu zgłoszenia na piśmie lub zarządzenia władzy nadzorczej.

Art. 31. (1) Rozporządzenie wykonawcze unormuje sprawę wzmianek dodatkowych na marginesie aktu i przypisków (adnotacyj) pod tekstem aktu.

(2) Wzmianki dodatkowe dotyczą w szczególności unieważnienia, zmiany, sprostowania i uzupełnienia aktów, wykreślenia niedopuszczalnej części tekstu, zastąpienia aktu stanu cywilnego nowym po stwierdzeniu tożsamości osoby, ponadto zaś uznania, uprawnienia lub zrównania dziecka pozamałżeńskiego z dzieckiem z małżeństwa, przysposobienia i rozwiązania przysposobienia, zmiany imienia lub nazwiska, odwołania zmiany nazwiska, ustalenia nazwiska z mocą powszechnie obowiązującą, zawarcia, rozwiązania i unieważnienia małżeństwa i będą dokonywane na podstawie orzeczeń sądowych, aktów administracyjnych, aktów notarialnych, zarządzeń władz nadzorczych i zawiadomień innych urzędów stanu cywilnego.

(3) Przypiski pod tekstem mają na celu powiązanie aktów, dotyczących tej samej osoby, przez umieszczenie wzmianek informacyjnych o aktach sporządzonych wcześniej lub później.

(4) Rozporządzenie wykonawcze unormuje współdziałanie sądów, notariuszów, urzędów stanu cywilnego i władz administracji ogólnej, polegające na zawiadamianiu właściwych urzędów stanu cywilnego o zdarzeniach i aktach, będących podstawą wpisu wzmianek dodatkowych i przypisków.

Art. 32. (1) Akta stanu cywilnego sporządza się w formie rubrykowanej.

(2) Rozporządzenie wykonawcze unormuje stronę techniczną prowadzenia ksiąg.

Art. 33. (1) W razie całkowitej lub częściowej utraty jednego z dwóch egzemplarzy księgi stanu cywilnego okręgowa władza nadzorcza zarządza sporządzenie uwierzytelnionego odpisu pozostałego egzemplarza, który zastąpi utracony egzemplarz.

(2) W razie całkowitej lub częściowej utraty obydwóch egzemplarzy księgi stanu cywilnego Minister Administracji Publicznej może zarządzić, że księga ma być założona na nowo. Rozporządzenie wykonawcze unormuje sposób założenia na nowo księgi stanu cywilnego.

(3) W razie całkowitej lub częściowej utraty obydwóch egzemplarzy księgi stanu cywilnego, o ile nie zostanie z urzędu wszczęte postępowanie celem odtworzenia księgi, odtworzenie poszczególnych aktów nastąpi w ten sposób, że sąd grodzki miejsca, w którym akt został sporządzony, na wniosek władzy nadzorczej, prokuratora lub osoby interesowanej ustali w trybie postępowania niespornego treść aktu na podstawie dokumentów i zeznań świadków i zarządzi wpisanie go do ksiąg stanu cywilnego.

Art. 34. Przepis art. 33 ust. (3) stosuje się odpowiednio w przypadku, gdy aktu nie ma i nie można go sporządzić w trybie zwykłym lub gdy akt unieważniony trzeba zastąpić nowym aktem.

Art. 35. (1) Obywatel polski może otrzymać potrzebne do sporządzenia aktu stanu cywilnego za granicą zaświadczenie o tym, że ma zdolność prawną, wymaganą według prawa polskiego do sporządzenia danego aktu.

(2) Zaświadczenie takie wydaje Minister Administracji Publicznej lub okręgowa władza nadzorcza, w której okręgu znajduje się urząd właściwy do sporządzenia danego aktu w Polsce.

Art. 36. (1) Minister Administracji Publicznej wyda w drodze rozporządzenia:

- a) w porozumieniu z Ministrem Spraw Zagranicznych — przepisy o prowadzeniu ksiąg stanu cywilnego przez polskich urzędników stanu cywilnego za granicą;
- b) w porozumieniu z tymże Ministrem oraz Ministrem Obrony Narodowej — przepisy o prowadzeniu ksiąg stanu cywilnego dla wojska poza granicami Państwa oraz przepisy o sporządzaniu protokółów, stwierdzających zdarzenia, wymagające sporządzenia aktu stanu cywilnego, przez dowódców (kapitanów) polskich okrętów wojennych i statków handlowych na morzu oraz dowódców (kapitanów) polskich statków powietrznych wojennych i handlowych.

(2) Przepisy, o których mowa w ust. (1) pkt b), unormują również sprawę sporządzania aktów stanu cywilnego na obszarze Państwa przez osoby wojskowe dla wojska i miejscowej ludności cywilnej w przypadku, gdy w danym obwodzie urząd stanu cywilnego zawiesił działalność z po-

wodu działań wojennych lub wydarzeń związanych z wojną.

Rozdział V.

O wypisach z ksiąg stanu cywilnego.

Art. 37. (1) Każdy może żądać od urzędu stanu cywilnego lub władzy przechowującej księgi wtóropisów wydania mu wyciągu lub odpisu skróconego aktu stanu cywilnego, jak również zaświadczenia, że pewnego wpisu nie ma w księgach stanu cywilnego.

(2) Rozporządzenie wykonawcze unormuje sprawę wydawania książeczek stanu cywilnego.

Art. 38. (1) Odpis zupełny aktu stanu cywilnego wydaje się tylko na żądanie osoby, której stan cywilny został w akcie stwierdzony, jej wstępny, zstępny, małżonka lub przedstawiciela ustawowego albo na podstawie zezwolenia sądu.

(2) Minister Administracji Publicznej lub okręgowa władza nadzorcza mogą wyjątkowo zezwolić na wydanie odpisu zupełnego innej osobie, która udowodni, że ma w tym interes prawny.

Art. 39. (1) W wyciągach umieszcza się tylko następujące dane:

- a) w wyciągu aktu urodzenia — imię i nazwisko dziecka, imiona i nazwiska rodziców, miejsce i datę urodzenia dziecka;
- b) w wyciągu aktu małżeństwa — imiona i nazwiska małżonków, miejsce i datę zawarcia małżeństwa, datę wyroku orzekającego rozwód lub unieważnienie małżeństwa;
- c) w wyciągu aktu zejścia — imię i nazwisko zmarłego, miejsce i datę zgonu, wiek i stan cywilny zmarłego.

(2) W odpisach skróconych umieszcza się oprócz danych, wymienionych w ust. (1), następujące dane:

- a) w odpisie aktu urodzenia — nazwisko rodowe matki dziecka oraz zawód i miejsce zamieszkania jego rodziców;
- b) w odpisie aktu małżeństwa — nazwisko rodowe żony, zawód i miejsce zamieszkania małżonków, miejsce i datę ich urodzenia, imiona i nazwiska rodziców małżonków i ich miejsce zamieszkania;
- c) w odpisie aktu zejścia — zawód i miejsce zamieszkania zmarłego, miejsce i datę jego urodzenia, imiona i nazwisko pozostałego małżonka lub wzmiankę o tym, że zmarły nie pozostawał w związku małżeńskim, godzinę zgonu, imiona i nazwiska rodziców zmarłego oraz ich miejsce zamieszkania.

(3) Na wniosek osoby, która żąda wydania odpisu skróconego, podaje się w nim wyszczególnie-

nie dokumentów, przedstawionych przy sporządzeniu aktu, o ile są one w akcie wymienione, oraz personalia świadków.

(4) Odpisy zupełne stanowią dosłowne powtórzenie treści aktów wraz ze wszystkimi wzmiankami dodatkowymi.

(5) W wyciągach i odpisach skróconych podaje się treść aktu w postaci ostatecznej przez uwzględnienie wzmianek dodatkowych oraz z pominięciem ustępów skreślonych; w wyciągach i odpisach skróconych aktu urodzenia dziecka pozamałżeńskiego, uprawnionego lub zrównanego z dzieckiem z małżeństwa, oznacza się je jako dziecko z małżeństwa.

Art. 40. Zaświadczenie o tym, że w księdze stanu cywilnego nie ma pewnego wpisu, może dotyczyć tylko takich danych, które podaje się w odpisach skróconych aktów.

Art. 41. Prawo przeglądania ksiąg stanu cywilnego przysługuje jedynie władzom publicznym; okręgowa władza nadzorcza może zezwolić osobom obcym na przeglądanie po uwiarygodnieniu przez nie interesu prawnego.

Rozdział VI.

O mocy dowodowej ksiąg stanu cywilnego i wypisów z tych ksiąg.

Art. 42. (1) Wpisy w księgach stanu cywilnego stanowią dowód zupełny zdarzeń w nich stwierdzonych pod warunkiem, że księgi są prawidłowo prowadzone. Dowód niezgodności zarejestrowanych faktów z prawdą jest dopuszczalny.

(2) Wyciągi oraz odpisy skrócone i zupełne mają moc dowodową równą wpisom do ksiąg stanu cywilnego.

(3) Rozporządzenie wykonawcze unormuje sprawę mocy dowodowej wpisów w książeczkach stanu cywilnego.

Art. 43. Wobec osoby trzeciej, która w dobrej wierze dokonała z jednym z małżonków czynności prawnej albo wystąpiła przeciw niemu z powództwem przed umieszczeniem w akcie małżeństwa wzmianki dodatkowej o unieważnieniu lub rozwodzie, nie można zasłaniać się unieważnieniem lub rozwiązaniem małżeństwa przez rozwód.

Rozdział VII.

O nieważności aktów stanu cywilnego.

Art. 44. (1) Akt, który nie został sporządzony w księgach stanu cywilnego, nie ma mocy aktu stanu cywilnego.

(2) Akt stanu cywilnego, stwierdzający zdarzenie nieprawdziwe, jest nieważny.

(3) Jeżeliby się okazało, że akt stanu cywilnego, stwierdzający to samo zdarzenie, został już poprzednio sporządzony, Minister Administracji Publicznej lub okręgowa władza nadzorcza zarządzi

unieważnienie jednego z aktów po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego.

Art. 45. Sąd na wniosek okręgowej władzy nadzorczej, prokuratora lub osoby interesowanej uzna w trybie postępowania niespornego stosownie do okoliczności, czy uchybienia powstałe przy sporządzaniu aktu stanu cywilnego powodują takie zmniejszenie jego mocy dowodowej, że należy go uznać za nieważny. W szczególności brak podpisu urzędnika stanu cywilnego na akcie może być uznany za uchybienie, niepociągające za sobą nieważności aktu.

Art. 46. Jeżeli na obszarze, który jest objęty działaniami wojennymi lub podlega klęsce żywiołowej albo innym nadzwyczajnym wypadkom, normalny tryb prowadzenia ksiąg stanu cywilnego ulegnie przerwie, akt stanu cywilnego, sporządzony w dotychczasowych księgach przez osobę, która sprawowała publicznie czynności urzędnika stanu cywilnego, nie może być unieważniony z tego powodu, że urzędnik nie był powołany na urząd zgodnie z prawem.

Rozdział VIII.

O postępowaniu sądowym.

Art. 47. (1) Jeżeli urzędnik stanu cywilnego odmawia wykonania czynności urzędowej, przewidzianej przez prawo, osobie zainteresowanej i okręgowej władzy nadzorczej przysługuje prawo wniesienia zażalenia do sądu. Przed wydaniem orzeczenia sąd zażąda wyjaśnień od urzędnika.

(2) Przepis ust. (1) dotyczy również zażeń na postanowienia i zarządzenia urzędnika stanu cywilnego co do wykonania przezeń przewidzianych przez prawo czynności urzędowych.

Art. 48. Urzędnik stanu cywilnego nie ma prawa dokonywania zmian we wpisach już zakończonych, chyba że chodzi o oczywisty błąd pisarski, który ulega sprostowaniu na podstawie zezwolenia okręgowej władzy nadzorczej.

Art. 49. (1) Jeżeli akt stanu cywilnego został zredagowany błędnie lub nieściśle albo stwierdza zdarzenie nieprawdziwe, o jego sprostowaniu lub unieważnieniu rozstrzyga sąd.

(2) Sprostowania lub unieważnienia może żądać osoba zainteresowana, prokurator i okręgowa władza nadzorcza.

Art. 50. Do rozstrzygania spraw, wymienionych w art. 47 i 49, właściwy jest sąd grodzki, w którego okręgu mieści się siedziba urzędnika stanu cywilnego, który odmówił wykonania czynności, wydał zaskarżone postanowienie lub zarządzenie albo sporządził akt, przy czym sąd orzeka w trybie postępowania niespornego

Rozdział IX.

Przepisy wspólne dla wszystkich lub niektórych rodzajów aktów stanu cywilnego.

Art. 51. (1) Akt stanu cywilnego powinien zawierać tylko te dane, które są przewidziane przez prawo.

(2) Nie należy umieszczać w akcie stanu cywilnego wiadomości o charakterze miejsca, w którym nastąpiło zdarzenie, np. nazwy szpitala, zakładu dla obłąkanych, więzienia i t. p., jeżeli wymienienie tego miejsca może przynieść ujmę zainteresowanym.

(3) Minister Administracji Publicznej lub okręgowa władza nadzorcza mogą na żądanie osób zainteresowanych albo z urzędu zarządzić skreślenie części tekstu, która stosownie do przepisów ust. (1) i (2) nie powinna była być wpisana.

Art. 52. (1) Zgłoszenia urodzenia i zejścia dokonywa się ustnie.

(2) Milicja Obywatelska, władze wojskowe, dowódcy okrętów i statków powietrznych, kapitanowie statków handlowych, zakłady publiczne (publiczne kliniki położnicze, szpitale, więzienia i t. p.) mogą dokonywać zgłoszeń na piśmie.

(3) Przepis ust. (2) stosuje się również do lekarza, przy czym podpis jego winien być uwierzytelniony, jeżeli nie jest znany urzędnikowi stanu cywilnego.

(4) Osoby powołane przez prawo do dokonywania zgłoszeń, przewidzianych w prawie niniejszym, mogą się wyręczać pełnomocnikami szczególnymi. Nie dotyczy to zawierania małżeństw z wyjątkiem przypadków, przewidzianych w prawie małżeńskim.

Art. 53. Jeżeli osoba zeznająca akt nie może porozumieć się z urzędnikiem stanu cywilnego ani ustnie, ani na piśmie, czy to ze względu na swą ułomność fizyczną (niemotę, głuchotę i t. d.), czy też ze względu na nieznaną osobę żadnego z języków, zrozumiałych dla urzędnika stanu cywilnego, należy przybrać biegłego lub tłumacza.

Art. 54. Jeżeli prawo oznacza kolejność, w jakiej poszczególne osoby obowiązane są dokonywać zgłoszeń w urzędzie stanu cywilnego celem sporządzenia aktu, wówczas:

- a) osoba wymieniona na dalszym miejscu staje się obowiązana do zgłoszenia dopiero wówczas, gdy osoba przed nią wymieniona jest nieobecna lub gdy nie może dopełnić zgłoszenia;
- b) urzędnik stanu cywilnego nie może odmówić spisania aktu na tej podstawie, że osoby wpierw do zgłoszenia obowiązane obowiązku nie dopełniły.

Art. 55. (1) Jeżeli urodzenie lub zgon nastąpiły w publicznej klinice położniczej, szpitalu publicznym lub innym zakładzie publicznym, obowiązują

ny do zgłoszenia jest wyłącznie kierownik zakładu lub urzędnik, któremu wykonywanie tego obowiązku zostało zlecone przez właściwą władzę.

(2) Okręgowa władza nadzorcza może również udzielać kierownikom prywatnych zakładów położniczych i szpitali zezwolenia, ważnego aż do odwołania, na zgłaszanie na piśmie urodzeń i zgonów, które nastąpiły w zakładach. W tym przypadku obowiązek zgłaszania obciąża wyłącznie kierownika zakładu, a o ileby ten doznawał przeszkody — jego zastępcę.

Art. 56. (1) Jeżeli akt stanu cywilnego dotyczy osoby, której tożsamość nie była ustalona, władza, która później stwierdzi tożsamość, poda urzędnikowi stanu cywilnego z urzędu dane uzupełniające akt; prawo zgłoszenia odpowiedniego wniosku przysługuje również osobie zainteresowanej.

(2) Urzędnik stanu cywilnego sporządzi nowy akt na podstawie dotychczasowego aktu i danych uzupełniających.

Art. 57. Kto na mocy niniejszego prawa jest obowiązany do dokonania zgłoszenia lub wykonania innej czynności, w szczególności do przedłożenia dokumentów, i od dopełnienia tego obowiązku uchyla się, może być do tego zmuszony przez urzędnika stanu cywilnego przez zastosowanie kary pieniężnej celem przymuszenia w trybie, przewidzianym w art. 45 — 48 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu przymusowym w administracji (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 342).

Rozdział X.

O aktach urodzenia.

Art. 58. Urodzenie dziecka należy zgłosić urzędnikowi stanu cywilnego, w którego okręgu dziecko urodziło się, w ciągu dwóch tygodni celem sporządzenia aktu urodzenia, choćby dziecko zmarło przed upływem tego czasu.

Art. 59. (1) Jeżeli dziecko urodziło się nieżywe lub zmarło przy porodzie, zgłoszenie powinno nastąpić w terminie przewidzianym w art. 58.

(2) Wpis następuje jedynie w księdze urodzeń. Akt zawiera dane wyszczególnione w art. 61, prócz imienia, i wzmiankę o tym, że dziecko urodziło się nieżywe bądź zmarło przy porodzie.

Art. 60. Do zgłoszenia o urodzeniu dziecka obowiązani są i to w następującej kolejności:

- a) ojciec;
- b) położna, która była obecna przy porodzie;
- c) lekarz, który był obecny przy porodzie;
- d) każda inna osoba, która była obecna przy porodzie lub wie o porodzie na podstawie osobistego przekonania się o tym;
- e) matka dziecka, skoro tylko stan zdrowia jej na to pozwoli.

Art. 61. W akcie urodzenia wymienia się z możliwie największą dokładnością:

- a) miejsce, datę i godzinę urodzenia dziecka;
- b) jego nazwisko, imię (imiona) i płeć;
- c) nazwisko, imię, zawód, miejsce urodzenia, datę urodzenia lub wiek i miejsce zamieszkania każdego z rodziców (jeżeli są małżeństwem, należy to zaznaczyć z podaniem nazwiska rodowego matki);
- d) nazwisko, imię, zawód, wiek, miejsce zamieszkania zgłaszającego i tytuł, z którego wywodzi prawo do dokonania zgłoszenia.

Art. 62. Osoba ojca dziecka pozamałżeńskiego będzie wymieniona w akcie jedynie na skutek jego oświadczenia.

Art. 63. (1) Osoba, która znajdzie dziecko nieznanymi rodziców, winna w ciągu tygodnia zawiadomić o tym władzę administracji ogólnej pierwszej instancji, ewentualnie miejscowy organ Milicji Obywatelskiej lub zarząd gminny (miejski), które bezzwłocznie przekażą jej zgłoszenie.

(2) Władza administracji ogólnej pierwszej instancji przeprowadzi konieczne postępowanie wyjaśniające celem wyświetlenia okoliczności, w jakich dziecko zostało znalezione, ustali po zasięgnięciu opinii biegłych lekarzy przypuszczalny jego wiek, nada mu imię, ustali, jakie imiona mają być wpisane do aktu urodzenia jako imiona rodziców, wystąpi do władzy administracji ogólnej drugiej instancji o nadanie nazwiska, następnie zaś zarządzi sporządzenie aktu urodzenia (ust. 4) i umieszczenie w Monitorze Polskim ogłoszenia, zawierającego wyniki postępowania wyjaśniającego, ustalenie wieku, imienia i nazwiska, wskazanie osoby lub instytucji, która objęła pieczę nad dzieckiem, oraz urzędu stanu cywilnego, w którym akt urodzenia został sporządzony.

(3) Osobie, która objęła pieczę nad dzieckiem, należy dać możliwość złożenia oświadczenia w sprawie brzmienia imienia i nazwiska przed ich nadaniem dziecku.

(4) Akt urodzenia zostanie sporządzony według przepisów ogólnych na podstawie zawiadomienia władzy administracji ogólnej pierwszej instancji z tym, że zawierać będzie ustalone przypuszczalne miejsce i datę urodzenia tudzież nadane imię i nazwisko.

(5) Jeżeli stan cywilny dziecka zostanie następnie ustalony, należy postąpić stosownie do art. 56.

Art. 64. Jeżeli na terenie Państwa znajdzie się osoba dorosła, której stan cywilny nie może być ustalony wskutek jej ułomności fizycznej lub psychicznej, przepisy art. 63 będą odpowiednio stosowane, przy czym przepis ust. (3) stosuje się do osoby dorosłej.

Art. 65. (1) Jeżeli w dacie sporządzenia aktu urodzenia imię nie zostało jeszcze dziecku nadane, każde z rodziców może w ciągu trzech miesięcy

od sporządzenia aktu podać to imię urzędnikowi stanu cywilnego. Po upływie tego terminu urzędnik stanu cywilnego wezwie ojca, a w razie jego nieobecności matkę do złożenia oświadczenia w tym przedmiocie w ciągu dwóch tygodni, a po bezskutecznym upływie tego terminu sam nada imię dziecku.

(2) Jeżeli imię dziecka wpisano do aktu na skutek zgłoszenia osoby obcej, każde z rodziców może żądać w ciągu trzech miesięcy od sporządzenia aktu wpisania innego imienia zamiast wpisanego.

Art. 66. Urzędnik stanu cywilnego odmówi wpisania imienia: a) ośmieszającego lub nieprzystojnego, b) w postaci skażonej lub zniekształconej, c) w formie zdrobniałej, chyba że ta usamodzieliła się, d) w postaci regionalnej, nie używanej na pozostałym obszarze Państwa, e) imienia, którego posiadanie utrudnia współżycie w społeczeństwie.

Art. 67. (1) Jeżeli zgłoszenie urodzenia dziecka nastąpiło z opóźnieniem powyżej trzech miesięcy, urzędnik stanu cywilnego może sporządzić akt urodzenia jedynie na mocy zezwolenia okręgowej władzy nadzorczej po zbadaniu przez nią przyczyny tego opóźnienia.

(2) Koszty postępowania, związane z badaniem przyczyny opóźnienia, ponosi ten, kto zaniedbał zgłoszenia we właściwym terminie.

Art. 68. (1) W razie zawarcia przez rodziców dziecka pozamałżeńskiego związku małżeńskiego wpisuje się w akcie urodzenia dziecka wzmiankę dodatkową o uprawnieniu.

(2) Do zgłoszenia obowiązani są rodzice przy sporządzeniu aktu małżeństwa.

(3) Jeżeli rodzice nie dopełnili obowiązku, określonego w ust. (2), wpisanie wzmianki następuje na wniosek każdego interesowanego, zgłoszony w urzędzie stanu cywilnego, w którym sporządzony został akt urodzenia dziecka, przy czym fakt uprawnienia winien być wykazany dokumentami publicznymi.

Art. 69. (1) Akt uznania dziecka lub nadania dziecku pozamałżeńskiemu nazwiska przez męża matki może być sporządzony przed każdym urzędnikiem stanu cywilnego. Akt taki sporządza się w księdze urodzeń; może on dotyczyć kilkorga dzieci.

(2) Jeżeli uznanie zostało dokonane tylko przez ojca, urzędnik stanu cywilnego zawiadamia o nim w miarę możliwości dziecko, jeżeli jest pełnoletnie, a w razie jego niepełnoletności — matkę lub przedstawiciela ustawowego.

Art. 70. Rozporządzenie wykonawcze unormuje:

1) prowadzenie wykazu aktów urodzenia dzieci pozamałżeńskich, których ojciec lub matka nie zostali ujawnieni lub też ujawnieni w sposób nieuzasadniający wpisania ich do aktu urodzenia;

(2) zawiadamianie władzy opiekuńczej w przypadkach, gdy podstawa do jej ingerencji ujawni się w związku z wykonywaniem przez urzędnika stanu cywilnego obowiązków urzędowych;

(3) treść aktu uznania i nadania nazwiska dziecku pozamałżeńskiemu przez męża matki.

Rozdział XI.

O aktach małżeństwa.

Art. 71. (1) Celem udowodnienia swej prawnej zdolności do wstąpienia w związek małżeński przyszli małżonkowie winni przedstawić urzędnikowi stanu cywilnego odpisy skrócone swych aktów urodzenia.

(2) Jeżeli istnieje wątpliwość co do tego, czy osoba, wstępująca w związek małżeński, posiada obywatelstwo polskie, winna ona na żądanie urzędnika stanu cywilnego przedstawić dowód obywatelstwa polskiego.

(3) Cudzoziemiec obowiązany jest złożyć dowód zdolności do zawarcia małżeństwa według swego prawa ojczystego.

Art. 72. Jeżeli którykolwiek z przyszłych małżonków pozostawał już w związku małżeńskim, winien on przedstawić dowód ustania poprzedniego małżeństwa.

Art. 73. (1) Zawarcie związku małżeńskiego odbywa się w siedzibie urzędu stanu cywilnego. Może odbyć się poza nią tylko w razie stwierdzonej niemożności stawienia się tam którejkolwiek z osób, wstępujących w związek małżeński.

(2) Świadkiem przy zawarciu małżeństwa może być każda osoba pełnoletnia, umiejąca czytać i pisać po polsku, korzystająca w pełni z praw cywilnych i obywatelskich praw honorowych. Nie może być świadkiem ten, kto stosownie do przepisów kodeksu postępowania karnego nie może składać zeznań w charakterze świadka pod przysięgą.

Art. 74. Urzędnik stanu cywilnego sprawdza tożsamość osób, wstępujących w związek małżeński, po czym zwraca się do każdej z nich po kolei zapytaniem, czy chce zawrzeć małżeństwo z drugą osobą, której imię i nazwisko wymienia. Gdy oboje odpowiedzą twierdząco na pytanie urzędnika stanu cywilnego, ten ogłosi, że wobec publicznego zgodnego oświadczenia obojga małżeństwo ich jest zawarte według przepisów prawa cywilnego.

Art. 75. Dowodem zawarcia związku małżeńskiego jest akt małżeństwa.

Art. 76. Akt małżeństwa zawiera:

1) imiona i nazwiska osób, wstępujących w związek małżeński, ich zawód i miejsce zamieszkania, miejsce i datę ich urodzenia;

2) imiona i nazwiska rodziców i ich miejsce zamieszkania;

3) imiona i nazwiska świadków, ich zawód i miejsce zamieszkania;

4) stwierdzenie, że osoby wstępujące w związek małżeński złożyły publicznie w obecności urzędnika stanu cywilnego zgodne oświadczenie o wstąpieniu w związek małżeński;

5) ewentualne oświadczenie żony o zachowaniu swego nazwiska rodzowego obok nazwiska męża.

Rozdział XII.

O aktach zejścia.

Art. 77. Zgon człowieka lub znalezienie zwłok należy najpóźniej w ciągu dwudziestu czterech godzin zgłosić urzędnikowi stanu cywilnego, w którego okręgu nastąpił zgon lub znalezienie zwłok celem sporządzenia aktu zejścia.

Art. 78. Jeżeli nie wiadomo, gdzie zgon nastąpił, sporządza się akt zejścia w urzędzie stanu cywilnego, w którego okręgu znaleziono zwłoki.

Art. 79. (1) W razie uznania osoby za zmarłą, akt jej zejścia sporządza się w księdze aktów zejścia w urzędzie stanu cywilnego tego okręgu, w którym osoba ta miała ostatnie zamieszkanie, w braku zaś takiego miejsca — w urzędzie stanu cywilnego w Warszawie, wyznaczonym przez Ministra Administracji Publicznej.

(2) Jeżeli okaże się, że uznany za zmarłego w rzeczywistości żyje, akt zejścia zostanie unieważniony na podstawie orzeczenia sądowego, uchylającego postanowienie o uznaniu za zmarłego.

Art. 80. Do zgłoszenia zgonu lub faktu znalezienia zwłok osoby o ustalonej tożsamości obowiązani są w następującej kolejności:

- a) małżonek i dzieci zmarłego;
- b) najbliżsi krewni i powinowaci, obecni w danej miejscowości;
- c) właściciel lokalu, w którym nastąpił zgon lub znaleziono zwłoki;
- d) każdy, kto był przy zgonie lub się o nim naocznie przekonał.

Art. 81. Jeżeli w sprawie zgonu zostało przeprowadzone dochodzenie urzędowe, zgon zostanie wpisany na podstawie pisemnego zgłoszenia właściwej władzy.

Art. 82. Kto znalazł zwłoki osoby o nieustalonej tożsamości albo kto naocznie przekonał się o jej zgonie, winien natychmiast zawiadomić o tym bądź organ Milicji Obywatelskiej, bądź sołtysa, który z kolei zawiadamia urzędnika stanu cywilnego.

Art. 83. Urzędnik stanu cywilnego sporządzi akt zejścia:

- a) po przedstawieniu mu świadectwa lekarskiego (karty zgonu), stwierdzającego zgon i jego przyczynę i wydanego przez lekarza, który leczył chorego w ostatniej

chorobie, lub lekarza urzędowego albo oglądacza zwłok lub

- b) po osobistym naocznym stwierdzeniu faktu zgonu.

Art. 84. Minister Administracji Publicznej ustali w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej sposób sporządzenia aktów zejścia osób poległych lub zmarłych z ran wskutek działań wojennych, których zgon nie mógł być stwierdzony w trybie, przewidzianym w przepisach o rejestracji stanu cywilnego osób wojskowych.

Art. 85. (1) Zwłoki mogą być pochowane dopiero po przedstawieniu zaświadczenia urzędnika stanu cywilnego o sporządzeniu aktu zejścia.

(2) Jeżeli w nadzwyczajnym przypadku pogrzeb odbył się przed sporządzeniem aktu zejścia, późniejsze jego sporządzenie wymaga zezwolenia okręgowej władzy nadzorczej, wydane go po zbadaniu przez nią stanu faktycznego.

Art. 86. (1) W akcie zejścia wymienia się z możliwie największą dokładnością:

- a) datę, godzinę oraz miejsce zgonu lub znalezienia zwłok;
- b) imiona, nazwisko, stan cywilny, zawód, przynależność państwową (jeżeli nie jest polska) oraz miejsce zamieszkania zmarłego, a nadto datę i miejsce jego urodzenia lub przypuszczalny wiek;
- c) imiona i nazwisko małżonka osoby zmarłej, a jeżeli małżonek ten żyje, ponadto jego zawód i miejsce zamieszkania;
- d) imiona i nazwiska rodziców zmarłego, a jeżeli osoby te żyją, ponadto ich zawód i miejsce zamieszkania;
- e) imiona i nazwisko, zawód i miejsce zamieszkania osoby zgłaszającej zgon.

(2) Jeżeli zgłaszający nie ma wiadomości o niektórych spośród powyższych danych, należy to zaznaczyć.

Art. 87. Jeżeli tożsamość osoby zmarłego nie jest ustalona, urzędnik stanu cywilnego sporządzi akt zejścia, w którym wymienia:

- a) datę, godzinę, miejsce i okoliczności znalezienia zwłok oraz ich stan;
- b) płeć oraz przypuszczalny wiek zmarłego;
- c) znak rozpoznawczy zwłok;
- d) odzież oraz inne przedmioty, znalezione przy zmarłym wraz z ich opisem.

Art. 88. (1) Jeżeli akt zejścia osoby zmarłej nie został sporządzony, fakt zgonu i jego datę ustala sąd.

(2) Prawomocne postanowienie sądu, ustalające zgon, ma moc aktu zejścia.

(3) Jeżeli okaże się, że postanowienie sądu nie odpowiada rzeczywistości, postanowienie to może być każdego czasu uchylone.

(4) Właściwość sądu i tryb postępowania sądowego w tym przedmiocie normują przepisy szczególne.

Rozdział XIII.

O opłatach.

Art. 89. (1) Minister Administracji Publicznej wyda w drodze rozporządzenia taryfę opłat za czynności urzędów stanu cywilnego i władz nadzorczych.

(2) Nie podlegają opłacie:

- a) sporządzenie aktu urodzenia, uznania oraz zejścia;
- b) wyciągi dla celów ewidencji ludności, powszechnego obowiązku wojskowego, szkolnictwa powszechnego, opieki społecznej i ubezpieczeń społecznych;
- c) czynności, wykonane na żądanie władz nadzorczych lub prokuratora oraz na żądanie władz obcych, o ile umowy międzynarodowe przewidują zwolnienia od opłat;
- d) zawarcie związku małżeńskiego oraz wydanie wyciągów lub odpisów, o ile chodzi o osoby, których niezamożność została udowodniona.

Rozdział XIV.

Przepisy karne.

Art. 90. (1) Kto, będąc obowiązany do zgłoszenia urzędnikowi stanu cywilnego urodzenia lub zejścia, nie czyni tego w czasie właściwym, podlega grzywnie od 20 do 500 złotych.

(2) Grzywny nie wymierza się, jeżeli pomimo niedokonania zgłoszenia przez osobę do tego obowiązującą akt stanu cywilnego został sporządzony we właściwym czasie.

(3) Orzekanie o karach, przewidzianych w ust. (1), należy do władz administracji ogólnej.

Rozdział XV.

Przepisy końcowe.

Art. 91. Wykonanie niniejszego dekretu porucza się Ministrom: Administracji Publicznej i Sprawiedliwości.

Art. 92. Dekret niniejszy wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1946 r.

Prezydent Krajowej Rady Narodowej:

Bolesław Bierut

Prezes Rady Ministrów:

Edward Osóbka-Morawski

Minister Administracji Publicznej:

Władysław Kiernik

Minister Sprawiedliwości:

Henryk Świątkowski